

Streszczenie

Wolontariat młodzieży w liceum ogólnokształcącym

Rozprawa podejmuje problematykę wolontariatu młodzieży w liceum ogólnokształcącym. W Polsce od kilku lat rośnie odsetek Polaków posiadających doświadczenia w działaniach wolontariatu. Badanie „Czy Polacy są altruistami” przeprowadzone przez CBOS w 2018 r. dowiodło, że 64% respondentów uczestniczyło choć raz w wolontariacie. Obecnie ważną wydaje się więc aktywizacja młodzieży do działań prospołecznych, a dzięki temu budowanie postawy i stałych zachowań prospołecznych. Efektem takiej działalności jest także kształtowanie kompetencji społecznych, obywatelskich i edukacyjnych młodzieży. Zaangażowanie w wolontariat młodzieży, które jest formą edukacji pozaformalnej może wnieść nową jakość w proces edukacji całościowej.

Głównym przedmiotem rozważań podjętych w niniejszej dysertacji doktorskiej, jest wolontariat organizowany w liceum ogólnokształcącym z perspektywy jego znaczenia w procesie edukacji młodzieży licealnej. Celem pracy było poszerzenie wiedzy o idei i współczesnym znaczeniu wolontariatu oraz poznanie uwarunkowań zaangażowania młodzieży licealnej w tą formę aktywności z perspektywy wkładu w proces edukacji – korzyści i barier wykorzystania wolontariatu.

Praca ma strukturę klasyczną w naukach społecznych i składa się z rozdziału teoretycznego, metodologicznego oraz empirycznego w którym zawarto wyniki badań własnych.

W części teoretycznej przedstawiono istotę prospołeczności jako wyznacznika zachowania obywatelskiego oraz znaczenia ruchu obywatelskiego i wolontariatu jako jego podstawy. Przeanalizowano, w świetle literatury przedmiotu wolontariat z perspektywy przestrzeni edukacyjnej, wskazując na jego walory edukacyjne: kształcące i wychowawcze. W osobnym punkcie analizowano obraz młodzieży XXI wieku, w kontekście jej tożsamości, postrzegania wartości oraz jej aktywności społecznej w czasie wolnym. Ponadto przedstawiono misję edukacyjną liceum, z uwagi na miejsce dla działań wolontariackich.

Głównym problemem badawczym sprowadzał się do pytania o to, jakie jest edukacyjne znaczenie wolontariatu w liceach ogólnokształcących.

Problem ten dopełniły pytania szczegółowe o to:

1. Jakie inicjatywy wolontariackie podejmowane są w liceach ogólnokształcących?
2. Jak jest zaangażowanie młodzieży w wolontariat?
3. Jakie są walory wolontariatu w opinii uczniów i nauczycieli?
4. Jakie są szanse i bariery rozwoju wolontariatu w edukacji w liceum ogólnokształcącym?

Celem rozwiązania postawionego problemu głównego wykonano badania sondażowe, przy użyciu kwestionariusza ankiety własnego autorstwa, które skierowane były do młodzieży uczącej się w liceach ogólnokształcących w Szczecinie oraz nauczycieli pracujących w tychże liceach. Badania przeprowadzono wśród 214 licealistów oraz 15 nauczycieli.

Dokonano analizy i wniosowania zebranego materiału badawczego. Uzyskane wyniki badań wskazują, że we wszystkich liceach ogólnokształcących w Szczecinie realizowany jest wolontariat. Znaczące okazało się wprowadzenie wolontariatu do szkół w wyniku regulacji ustawą Prawo Oświatowe z dn. 14 grudnia 2016 r. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Najczęściej organizuje się wolontariat w formie Szkolnego Klubu Wolontariatu, a działania prowadzone są raz w miesiącu. Badania dowiodły, że istnieje jeszcze znacząca grupa młodzieży, która nie wie jakie działania organizowane są w liceum. Nauczyciele chętnie się angażują, inicjują i prowadzą działania wolontariackie.

Uczniowie dostrzegają i wyrażają gotowość do działania, pomocy i współpracy, dostrzegając, że korzyść z wolontariatu jest obustronna. Kierują się motywami altruistycznymi ukazując ich prospołeczny charakter. Wolontariat w opinii młodzieży licealnej to interesująca forma spędzania wolnego czasu. Wielu uczniów dostrzega także swój osobisty rozwój. Młodzież informacje o wolontariacie pozyskuje od nauczycieli, a przewidywania, że to dom rodzinny jest głównym inicjatorem dla tych działań nie potwierdziły się. Badania dowodzą, że istotna część badanej młodzieży (45,1%) nie przeznaczają wolnego czasu na wolontariat, ale są otwarci na takie działania.

Zarówno młodzież jak i nauczyciele przypisują duże walory wynikające z zaangażowania wolontariat. Uważają, że w wyniku podejmowanych inicjatyw kształtowana jest empatia, dobro, poszanowanie drugiej osoby. Młodzież angażująca się w wolontariat wskazuje, że zwiększyła swoją świadomość społeczną, dostrzegła nowe wartości oraz zmianę swojej osobowości (stała się bardziej otwarta na pomoc innym), a dzięki tego rodzaju działaniom można pozyskać wiedzę i zdobyć nowe doświadczenie.

Nauczyciele i uczniowie widzą szansę na rozwój wolontariatu w liceum, poprzez motywację do działań, rozpowszechnianie dobrych przykładów, ukazanie walorów wolontariatu, rozpowszechnienie działań i promowania ich w szkole. Licealiści dostrzegają potrzebę częstszych spotkań w ramach działań wolontariackich. Zdaniem nauczycieli

wolontariat w liceum jest potrzebny, ponieważ wolontariat prowadzony w liceach ogólnokształcących posiada wiele edukacyjnych walorów wyrażających się m.in. w pozyskiwaniu wiedzy, umiejętności, kompetencji, kształtowaniu postaw prospołecznych i internalizacji wartości.

Licealistów, w angażowanie się w wolontariat najbardziej ogranicza brak czasu oraz brak odpowiedniej motywacji do działań wolontariackich. Istotną barierą jest brak odpowiedniej informacji i promocji wolontariatu. Spotkania nie są ciekawie prowadzone. Zarówno w opinii uczniów jak i nauczycieli wprowadzenie obowiązkowego wolontariatu poprzez rozporządzenie ministra edukacji stanowi istotny hamulec jego rozwoju.

W wyniku przeprowadzonych badań sformułowano 28 postulatów pedagogicznych ukierunkowanych na usprawnienie działań w zakresie promocji wolontariatu wśród młodzieży licealnej, wśród których za najważniejsze uznano to by: w liceach ogólnokształcących wzmocnić informację dotyczącą organizowanych działań wolontariackich, podejmować inicjatywy motywujące uczniów do wolontariatu, wskazując na jego walory, organizować wolontariat uwzględniając czas wolny uczniów, włączyć wolontariat jako element doradztwa zawodowego, nie zmuszać młodzieży i nauczycieli do angażowania się w wolontariat lecz poszukiwać różnorodnych zachęt podnoszących świadomość znaczenia i wartość takiego działania.

Słowa kluczowe: wolontariat, młodzież, liceum ogólnokształcące, edukacja